

Cultura

Patrimoni

La mina dels Russos

Dilmé continua excavant en la història de l'Enclavament de Sant Jordi, porta d'entrada de l'arquitectura del granit

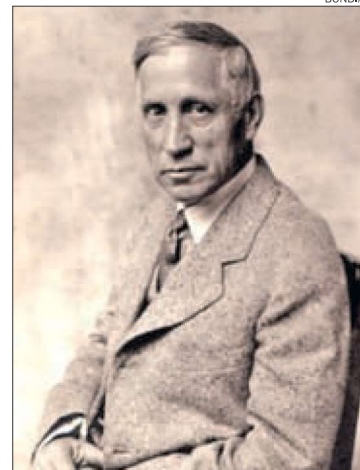
A. Luengo
ANDORRA LA VELLA

La casa dels Russos no és només una casa, sinó també i probablement sobretot una mina. Cada vegada que un investigador hi posa l'ull en surt un petit tresor, com si es tractés d'un derelictes inesgotable. L'últim que ho ha fet és Enric Dilmé, que ja s'hi ha submergit unes quantes vegades, i que ara ens explica la genealogia arquitectònica del patracol. Ho va fer setmanes enrere en una de les càpsules del Cehip i ara hi torna des del seu blog d'història de l'arquitectura *indígena* del segle XX. La novetat d'aquesta incursió rau en el fet –obvi si es fan una imatge de la casa dels Russos i s'hi aturen a pensar, d'acord, però que calia consignar blanc sobre negre– que estem davant del primer exemplar de l'Arquitectura del granit, moviment híbrid i pelet mistificador que va fer prou fortuna com per convertir-se en el nostre estil nacional: pensin, en fi, en el Park Hotel i en els hotels Rosaleda i Carlemany, en la plaça de les Arcades o en les cases Arajol i Felipó.

Doncs la casa dels Russos va

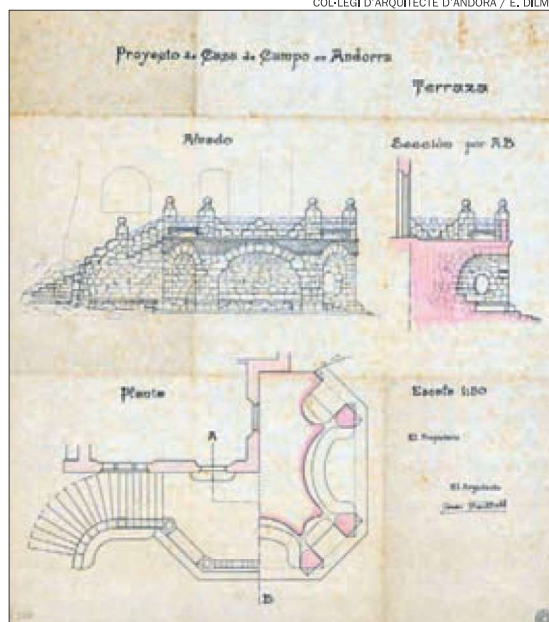

La casa dels Russos, al centre de la imatge, des del camí que puja a (o baixa de) Sant Vicenç d'Enclar, i retrat de Fiske Warren, ideòleg i fundador de l'Enclavament de Sant Jordi.

ser la primera, diu Dilmé, a utilitzar els murs de granit vist i la volta de maó, "binomi que tindrà gran èxit i serà hegemònic al país en les dècades següents", combinat amb el llosat i els paraments de granit sense treballar, "en una simbiosi perfecta entre les tècniques importades i les locals de gran efectivitat". L'inventor de tot

plegat és l'arquitecte català Cèsar Martinell (Valls, 1888-Barcelona, 1973), en el que va ser el seu primer encàrrec immediatament després d'obtenir el títol –la construcció de l'edifici es va allargar del 1916 al 1919– i per compte del periodista català Josep Alemany, l'home de confiança del nord-americà Fiske Warren.

Plànol de la terrassa de la casa dels Russos, l'únic que es conserva als arxius del COAA.

**Cèsar Martinell
va ser el primer a
utilitzar els murs
de granit vist i la
volta de maó**

Va ser aquest Warren, i això és cosa sabudíssima, l'ideòleg de l'Enclavament de Sant Jordi, que pretenia convertir Santa Coloma i per extensió Andorra en una mena de paradís de la taxa única, un de tants, benintencionats i fracassats experiments del socialisme més o menys utòpic. El nostre també va fracassar, evidentment. De fet, quasi no va tenir ni temps de començar: tan sols va enredar vuit dels vint socis que requeria –i eren els vuit propietaris dels terrenys on s'havia d'aixecar l'enclavament– i el cert és que l'únic llegat concret d'aquella aventura és la casa dels

Russos i el record difús, molt difús, de Nikolai Popof, el primer i probablement últim gestor de l'Enclavament, a qui la casa deu el gentilici i de qui l'únic que en sabem és que la seva senyora era "la dona més lletja del món", segons li havia explicat l'arquitecte Martinell a Pere Canturri. Es veu que Warren no opinava el mateix, perquè no va tenir manies a fer-se'n l'amant.

En qualsevol cas, el bon Warren va traspasar el 1937, el que quedava de l'Enclavament es va convertir en propietat de l'astut Alemany, que en va conservar la propietat –ell i la seva família– fins al 1995, i tota aquesta història ens l'explicarà David Gálvez un dia, més aviat que tard, però passada per la ficció, que és com aquestes coses es converteixen en mite.

ANDBUS
andorraybus.com | by REGINA

**A Andbus no tornem
perquè no hem marxat.**

**Seguim amb els serveis diaris
a Barcelona i Toulouse.**

+376 803 789 / +34 973 984 016 | www.andorraybus.com
Andbus andorraybus | @andorraybus | andorraybus | andbus